

Procesøkonomiske hensyn taler for, at en eventuel administrativ klageadgang skal være udnyttet i alle tilfælde – uanset om klagen vedrører afgørelser eller andre forhold – inden der indgives klage til ombudsmanden.

Lovforslagets § 14 ophæver derfor den tidligere sondring mellem klager over afgørelser og andre forhold. Hermed lovfæstes ombudsmands embedets hidtidige praksis. Se betænkningen side 263.

Til § 15

§ 15 svarer til § 5, stk. 4, i den gældende ombudsmandsinstruks.

Da der er tale om en begrænsning af ombudsmandens kompetence, hører den mere naturligt hjemme i selve loven. Der er ikke i øvrigt tilsigtet en realitetsændring.

Til § 16

Ifølge § 6, stk. 4, i den gældende lov afgør ombudsmanden, om en klage giver tilstrækkelig anledning til undersøgelser.

Ombudsmandsinstruksens § 6, stk. 1, bestemmer, at ombudsmanden – hvis ombudsmanden finder, at en klage, der henhører under ombudsmandens virksomhed, er »grundløs«, eller at de påklagede forhold er »af uvæsentlig betydning« – snarest meddeler klageren, at ombudsmanden ikke finder grundlag for at foretage sig noget i sagen.

Lovforslaget indebærer, at ombudsmanden fortsat kan afvise at iværksætte undersøgelse af en klage, selv om klagen er rettidig, en eventuel klageadgang udnyttet og klagen vedrører et forhold, der er undergivet ombudsmandens virksomhed.

I praksis har ombudsmanden benyttet beføjelsen dels til at afvise en række sager, dels til at begrænse prøvelsen af sager, der er optaget til realitetsprøvelse. Se i øvrigt de almindelige bemærkninger 2 h, 2°.

Det er hensigten, at beføjelsen fortsat skal kunne anvendes, som ombudsmanden finder mest hensigtsmæssigt.

I stk. 2 er det udtrykkeligt bestemt, at ombudsmanden kan afslutte sager, som undergives summarisk behandling, uden først at indhente en udtalelse vedrørende klagen. Denne beføjelse gælder dog kun, hvis ombudsmanden ikke udtaler kritik eller afgiver henstilling. Stk. 2 skal ses i sammenhæng med lovforslagets § 20, hvorefter ombudsmanden ikke må udtale kritik af en myndighed eller en person, før myndigheden eller personen har haft lejlighed til at udtale sig.

Til § 17

Stk. 1 svarer til den gældende lovs § 6, stk. 5, 1. pkt.

Efter lovforslagets § 7 er de hidtidige grænser for ombudsmandens indseende med kommunerne ophevet. Herefter er den særlige bestemmelse i § 6, stk. 5, 2. pkt., om kommunale sager blevet overflødig. En bestemmelse svarende hertil er derfor ikke medtaget i lovforslaget.

Ombudsmanden har gennem de senere år – med tilslutning fra Folketingets Retsudvalg – gennemført generelle undersøgelser af en myndigheds behandling af sager. Ombudsmanden gennemgik eksempelvis i 1988 80 sager om samværstret og underholdsbidrag og afgav en samlet rapport herom. I 1993 foretog ombudsmanden en gennemgang af 100 sager, som Den Sociale Ankestyrelse havde anset for at være af principiel betydning og derfor optaget til realitetsbehandling som 3. instans. Denne praksis foreslås med stk. 2 udtrykkeligt lovfæstet.

Til § 18

1. Efter ombudsmandsinstruksens § 3, stk. 2 og 3, kan ombudsmanden foretage inspektioner. Denne beføjelse har ombudsmanden anvendt regelmæssigt lige fra embedets start. Inspektionerne er især sket på institutioner, hvor de, der befinder sig på institutionen, er i en særlig underlegenhedssituation, såsom fængsler, psykiatriske hospitaler og lignende.

Med samtykke fra vedkommende amtsråd har ombudsmanden i de seneste år inspiceret nogle kommunale psykiatriske hospitaler.

2. Beretningernes referater af disse institutionsbesøg viser, at ombudsmandens bedømmelse af institutionerne især hviler på to slags grundlag.

Det ene er rimelig klart og håndgribeligt. Der findes efterhånden et meget stort antal regler om forholdene i institutionerne, specielt om klienternes forhold. Ombudsmanden prøver som en selvfølge, om disse regler er overholdt.

Det andet bedømmelsesgrundlag er mere diffust. Det kan vist bedst karakteriseres som humanitært, medmenneskeligt. Typiske udslag af dette bedømmelsesgrundlag er bestræbelser på at skabe den bedst mulige tilværelse for institutionens klienter. Bestræbelserne giver sig ikke helt sjældent udtryk i ønsker om bygningsændringer, bedre vedligeholdelse, bedre fritids- og beskæftigelsesforanstaltninger m.v.

Lovforslagets § 18 indebærer for det første, at inspektionsvirksomheden fremover er reguleret i loven og ikke blot i instruksen.